

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Березовська Наталя Леонідівна	
Біологічний критерій початку та закінчення життя	197
Горбачова Ірина Михайлівна	
Порушення трудових прав людини	205
Колодін Денис Олексійович	
Підкуп як кримінально-правова практика у виборчому процесі	211
Тимофєєва Лілія Юрійвна	
Виклики щодо реалізації принципів кримінального права України в умовах реформування	216
Агапова Каріна Вікторівна	
Характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у складі молодіжних угруповань	222
Радковська Ірина Сергіївна	
Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК ФРН	227
Мустафаєва Анна Іванівна	
Кримінально-правова охорона ембріона в Україні	233
Нековаль Єгор Ігорович	
Кримінальна заборона посягань на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду	238
Рутковська Анастасія Русланівна	
Незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами в умовах російсько-української війни	243
Сидорець Вікторія Павлівна	
Судовий прецедент як джерело кримінального права	248
Момоток Микола Олександрович	
Кримінальне право у XXII столітті	251

Горбачова Ірина Михайлівна

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»
[https://scholar.google.com/
citations?user=PM0sff0AAAAJ&hl=uk](https://scholar.google.com/citations?user=PM0sff0AAAAJ&hl=uk)

Наукова біографія

В 2003 році вступила до аспірантури Одеської національної юридичної академії на кафедру кримінального права. Під керівництвом В. О. Тулякова в 2008 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз)». В 2008 році рішенням Вищої атестаційної комісії України присуджено науковий ступінь кандидата юридичних наук зі спеціальності кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право, в 2014 році рішенням Атестаційної колегії присвоєно вчене звання доцента кафедри кримінального права.

Наукові інтереси: покарання, заходи безпеки, заходи кримінально-правового впливу, інші заходи кримінально-правового характеру, порядок призначення покарання та звільнення від покарання і його відбування.

ПОРУШЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини є найвищою соціальною цінністю, держава гарантує та забезпечує охорону прав та свобод людини – гарантується міжнародними нормативно-правовими актами, Конституцією України, і державні органи та органи місцевого самоврядування зобов'язані здійснювати свою діяльність виключно керуючись принципом дотримання прав та свобод людини, відповідно до встановленого законом порядку, у межах своєї компетенції. Ніхто не має права обмежити права та свободи людини окрім випадків, визначених Конституцією (ст. 64).

Однак національна практика «нормотворення» і його реалізація 2019–2022 років свідчить «виправдання» практики встановлення нормативними приписами обмежень прав та свобод людини

органами, не наділеними на те відповідними повноваженнями згідно до закону, тезою про «превалювання інтересів суспільства над інтересами індивідуума». І особливо це є небезпечною тенденцією, коли, підводячи під науково необґрунтовані «вимоги» та наголошуючи на опії про здоров'я населення, держава ухвалює владні рішення від імені неуповноважених Конституцією органів, які призводять до суттєвого обмеження прав та свобод людини (наприклад, обмеження свободи пересування парками, вулицями під час дії карантинних заходів, обмеження економічних прав на працю та отримання гідної заробітної плати, порушення особистих прав людини – право на конфіденційність інформації щодо її стану здоров'я). Саме до вищевказаних обмежень прав та свобод людини призвели карантинні заходи, які вводилися як «засоби протидії» невідомій до цього інфекційній хворобі, що вже сьогодні прирівняна за ступенем небезпечності до ОРВІ та грипу. Жодним чином не применшуючи небезпечності захворювання на COVID, особливо в піки рівня захворюваності, слід відмітити сучасні медичні підходи до віднесення цього захворювання до відомих нам давно респіраторних та вірусних захворювань. Тому постає питання, чи можна визнати виправданим втручання та обмеження прав та свобод людини у не передбачений Законом спосіб, не уповноваженим на вчинення таких дій державним органом, навіть за умов невизначеності таких дій.

Тут хотілося б звернути увагу на видання Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) Наказу від 04.10.2021 р. № 2153, що призвело до масового обмеження роботодавцями (переважно, закладів державної та комунальної власності) прав та свобод людей на працю, недоторканість здоров'я людини, особисту недоторканість та порушення конфіденційності інформації про особу (її стан здоров'я). Доречно відмітити, що ані надзвичайного стану, ані воєнного стану в країні не оголошувалося. Але слід визначитися, хто в остаточному підсумку допустив порушення прав та свобод людини у зв'язку з виданням даного Наказу.

Наказом МОЗ України від 04.10.2021 р. № 2153 «з метою забезпечення епідемічного благополуччя населення України, попередження інфекцій, керованих засобами специфічної профілактики», затверджено «Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням» [1]. Згідно цього Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням, до вказаного переліку увійшли працівники центральних органів

виконавчої влади та їх територіальних органів; місцевих державних адміністрацій та їх структурних підрозділів; закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, у тому числі спеціальних, дошкільної, позашкільної освіти, закладів спеціалізованої освіти та наукових установ незалежно від типу та форми власності. Тут обов'язково слід відмітити, що на противагу такій позиції МОЗ України профільне законодавство України щеплення проти COVID-19 не визнавало обов'язковим. Крім того Парламентська асамблея Ради Європи в Резолюції від 27.01.21 р. за № 2361 (2021) «Вакцини проти COVID-19: етичні, юридичні та практичні міркування», зазначила: «Забезпечити, щоб громадяни були проінформовані про те, що вакцинація не є обов'язковою і що ніхто не піддається політичному, соціальному чи іншого тиску з метою зробити собі вакцинацію, якщо вони не хочуть робити це самі» (ст. 7.3.1); «Гарантувати, що ніхто не піддаватиметься дискримінації за те, що він не був вакцинований, через можливі ризики для здоров'я або небажання пройти вакцинацію» (ст. 7.3.2) [2].

Втім і сам Наказ МОЗ України від 04.10.2021 р. № 2153 не містить безпосереднього припису про обов'язковість профілактичних щеплень проти гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, а лише затверджує «Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням». Цей висновок впливає з наступного: ч. 1 ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» визначено, що обов'язковими є лише профілактичні щеплення проти дифтерії, кашлюка, кору, поліомієліту, правця, туберкульозу і включаються до календаря щеплень [3]. Тобто, фактично обов'язковість профілактичних щеплень проти гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, Наказом МОЗ України від 04.10.2021 р. № 2153 для певних професій, виробництв та організацій не була визначена, а лише затверджено «Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням». Виходячи з вказаного, з прийняттям наказу МОЗ України № 2153 від 04.10.2021 р. правове регулювання в Україні та визначення тих профілактичних щеплень, які є обов'язковими, не змінилось, а відтак відсторонення працівників, які входили до переліку, затвердженого Наказом МОЗ України від 04.10.2021 р. № 2153 (до речі, дію наказу лише зупинено до завершення воєнного стану), було незаконним. Тобто, центральні державні органи виконавчої влади

прийняли половинчасті нормативні рішення, що не підкріплені нормами галузевого законодавства (чим особи, що його підписали, фактично допустили перевищення владних повноважень), а керівники установ, визначених вказаним Наказом, не мали законних на те підстав для відсторонення працівників, а отже діяли незаконно, порушуючи право працівника на працю та гідну оплату праці.

Згідно ч. 2 ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», «працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними інфекційних хвороб, підлягають обов'язковим профілактичним щепленням також проти інших відповідних інфекційних хвороб. У разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законом, ці працівники відсторонюються від виконання зазначених видів робіт. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням проти інших відповідних інфекційних хвороб, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я» [3]. Частина 1 ст. 12 вказаного Закону встановлює вичерпний перелік обов'язкових профілактичних щеплень, а ч. 2 визначає, що відстороненню підлягають тільки ті працівники, які відмовилися або ухилися від обов'язкових профілактичних щеплень. З системного аналізу цієї норми випливає, що відсторонення працівників в разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень відбувається тільки у порядку, встановленому Законом, а не підзаконним актом, чи наказом керівника міністерства, підприємства чи організації тощо. Наказ МОЗ України є підзаконним нормативно-правовим актом. Це кореспондується з тим, що, відповідно до п. 2 ст. 116 Конституції України, Кабінет Міністрів України (в тому числі в особі МОЗ України) вживає заходів задля забезпечення прав і свобод людини і громадянами, але ані Кабінет Міністрів, ані відповідні міністерства не наділені повноваженнями ухвалювати нормативно-правові акти, спрямовані на звуження або обмеження прав та свобод людини.

Виходячи з вищенаведеного, численні накази про відсторонення працівників, визначених переліком, що були видані в період з жовтня 2021 року до кінця 2022 року, є масовим «унормованим» порушенням трудових прав людини та громадянина, оскільки були видані з численними порушеннями норм чинного міжнародного законодавства, та нормативно-правових приписів трудового

законодавства (ст. 46 КЗпП України містить вичерпний перелік підстав для відсторонення, і така підстава як «в інших випадках, передбачених законодавством», не може бути застосована до цих правовідносин). Як наслідок такого відсторонення працівники були безпідставно обмежені в праві працювати, можливості заробляти собі на життя працюю, яку вони вільно обирали або на яку вільно погоджувалися (ст. 172 КК України); з примушуванням до розголошення конфіденційної інформації про стан свого здоров'я (маніпуляції щодо вакцинації є складовою медичної таємниці) (ст. 182 КК України); та з примушуванням до проведення медичних маніпуляцій, пов'язаних з введенням в організм вакцин, які на той час не пройшли всі стадії клінічних випробувань, тобто – примушуванням до участі у клінічних випробуваннях (ст. 142 КК України).

Цікава, але така, що не відповідає чинному законодавству, була висловлена позиція Великою Палатою Верховного Суду у цивільній справі з оскарження незаконності відсторонення працівника. Велика Палата з одного боку констатувала, що застосування приписів законодавства України не має призводити до незаконного й непропорційного втручання у права учасників цивільних, зокрема трудових, правовідносин, а з іншого – «проаналізувавши законодавство, підзаконні нормативно-правові акти», зазначила, що відсторонення від роботи (виконання робіт) певних категорій працівників, які відмовляються або ухиляються від проведення обов'язкових профілактичних щеплень проти COVID-19, було передбачено законом [4]. З цього приводу можна сказати, що «не бачити» порушень норм законодавства виправдовується «опікою» про бюджетні кошти, адже компенсація шкоди, заподіяної порушенням правам людини мала б здійснюватися саме за рахунок бюджетних коштів. Втім, щонайменше, дії кожного з керівників закладів, хто видав наказ про відсторонення працівника на підставі Наказу МОЗ України № 2153 від 04.10.2021 р., містить в собі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 172 КК України, а саме «інше грубе порушення законодавства про працю», оскільки чинне законодавство містить чіткі приписи в питанні дотримання трудових прав людини, і жодний підзаконний нормативно-правовий акт не може встановлювати додаткові обмеження конституційних прав людини, – і саме це визначає коло прав та обов'язків роботодавця.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням : Наказ

МОЗ України від 04.10.2021 № 2153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-21#Text>

2. Covid-19 vaccines: ethical, legal and practical considerations Resolution Parliamentary Assembly 2361 (2021) on 27 January 2021. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=29004>
3. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 6 квітня 2000 року № 1645-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>
4. Постанова ВП ВС від 14 грудня 2022 року у справі № 130/3548/21 (провадження № 14-82цс22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075195>

Ключові слова: право на працю, грубе порушення трудових прав, компенсація заподіяної шкоди, порушення недоторканості особи, медична таємниця.

Key words: right to work, gross violation of labor rights, compensation for damage, violation of personal integrity, medical secrecy.